

Talousnäkökulmaa koulukeskusteluun – säästöjä vai laskuvirheitä?

Olet ehkä kuullut sanonnan ”vale, emävale, tilasto”. Kouluverkkopäätösten yhteydessä esitetään talouslukuja tulevasta. Annettu numerotieto yleensä tukee lakkautuspäätöksiä osoittamalla säästöjä, yksikkökulujen kasvua tai väkimäärän vähentymistä. Numeroihin kannattaa mielestäni suhtautua ennakkoluulottoman uteliaasti: Mitä luvut kertovat, mitä eivät ja puuttuuko jotain?

Olen ollut selvittämässä kyläläisenä yläkoulun kahden koululakkautuskierroksen talouslukuja. Ensimmäisellä kierroksella tavoiteltiin 665 000 euron säästöjä ja toisella sitten huomattavasti pienempää, noin 100 000 euron vuosisäästöä. On lähtökohtaisesti yllättävää, että sama muutostilanne aiheuttaa näin suuren eron summiin. Lukuihin pitää siis perehtyä.

Lähdin perkaamaan 665 000 säästöä tilanteessa, jossa noin viisikymmentä yläkoululaista olisi kuljetettu toiseen kouluun. Alaluokat olisivat jääneet entiseen paikkaansa eli koulurakennuksesta ei olisi tullut säästöjä. Epäselvää lähtötilanteessa oli se, että kaupungin tarjoamassa materiaalissa toisaalla puhuttiin vuosisäästöistä ja toisaalla sama säästösumma olisi kertynyt kahden vuoden aikana. Aikaan sidottu virhe itsessään oli jo valtava. Lisäksi kaupunki oli rajannut kokonaan lisääntyvät koulukuljetuskustannukset pois laskuista. Maaseutualueella koulukuljetusten kustannukset ovat merkittävät, kun oppilaita keräillään kyytiin sieltä täältä. Taskulaskintakaan ei tarvinnut, jotta pystyi ymmärtämään säästösumman epärealistisuuden. Tilanteessa, jossa oppilaat saavat opetusta, syövät ja askartelevat joka päivä ja vanha koulukin jää käyttöön, ei todellista säästöä tule muusta kuin tehostamisesta. Se tarkoittaisi henkilöstökulujen vähennystä. Tässä tapauksessa edes koko henkilökunnan potkut eivät olisi riittäneet. Kaupungin konsulttitoimiston kanssa laatima säästölaskelma oli jo lähtökohdiltaan pielessä.

Seuraavalle lakkautuskierrokselle lähdettiin huomattavasti pienemmällä säästötavoitteella: käyttötalouden kaavaillut säästöt ovat 167 700 euroa, josta lisääntyvät koulukyytien kulut söisivät arvion mukaan 50–80 000 euroa eli lopullinen säästötavoite pyöri noin sadan tonnin hujakoilla. Koulukyytien määrästä nousi häly, sillä paikallisesti tiedettiin, ettei yksi bussi riittäisi kyydityksiin. Kaupunki tarkensi koulukyytien kustannuksia 120–140 000 euroon ja näin arvioitu säästösumma suli käytännössä bussikuljetuksiin. Kouluverkkopäätöksiä ei vielä ole tehty ja jää nähtäväksi säästyykö yläkoulumme.

Haluan vielä kertoa, mistä hain tietoa vaihtoehtoisen laskelman toteuttamiseen ja myös kaupungin tarjoamien lukujen ymmärtämiseen. Suomessa erilaista tilastotietoa on hyvin saatavilla, esimerkiksi opettajien palkat, koulukyytien kustannukset ja jopa opettajien lukumäärät löytyivät hakukoneella julkisista lähteistä. Kaupungin kirjaamon kautta sain tarkentaviin kysymyksiin vastaukset. Demokratiaan kuuluu, että kysyä saa ja vastata pitää.

Talousluvut ovat osa tiedolla johtamista. Ihmisinä meitä ohjaavat lopulta arvot. Lähikoulun arvo on eurojaan suurempi.

Kirjoittaja: Salla Javanainen

Salla Javanainen (KTM) on taloushallinnon asiantuntija.